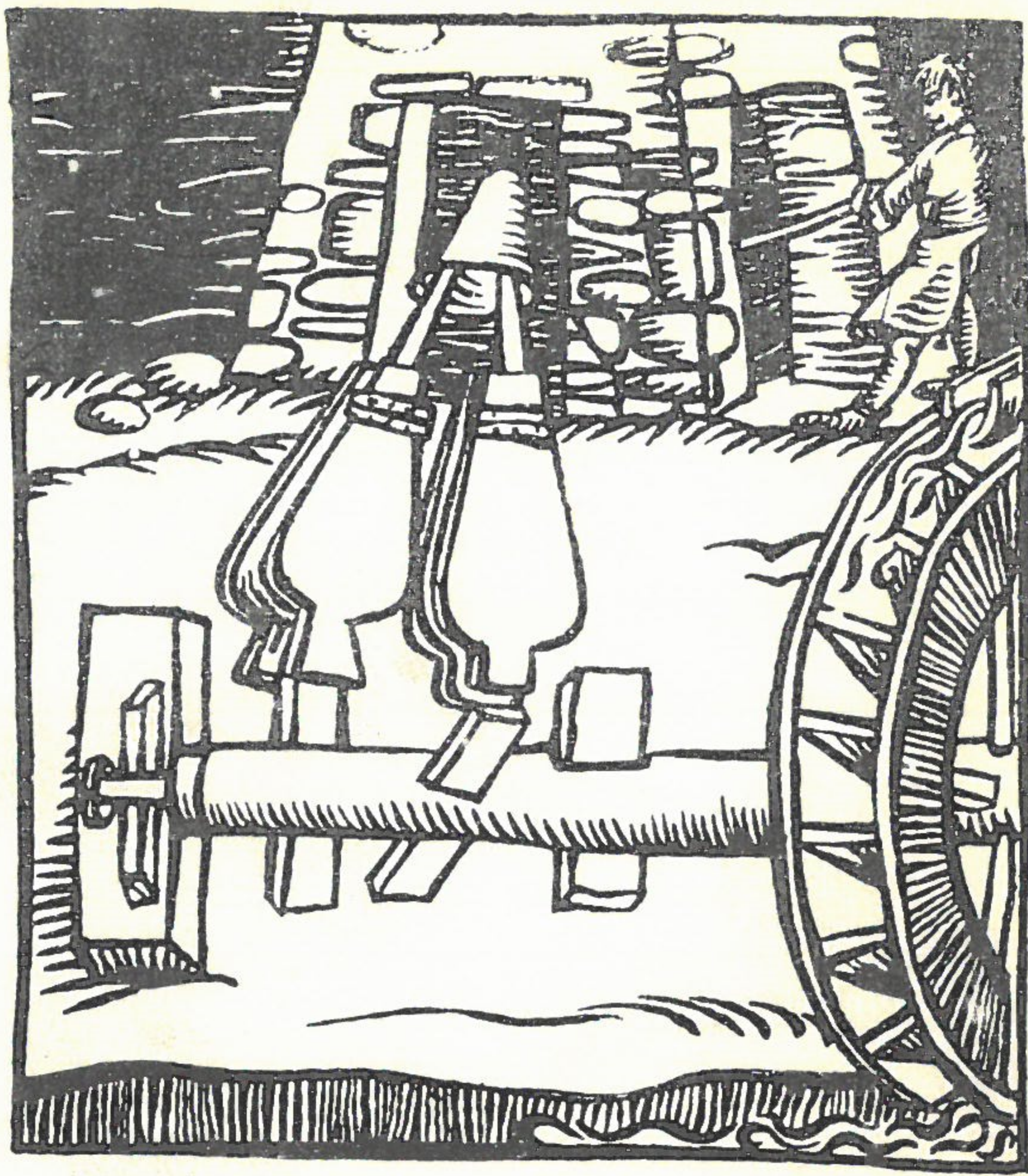

ZPRAVODAJ TECHNICKÉHO MUZEA V BRNĚ

2

1972

Pro muzejní pracovníky, odborný aktiv a spolupra-
cující instituce vydává Technické muzeum v Brně.

TECHNICKÉ PAMÁTKY

Kovárna v Těšanech

Nedaleko státní silnice Brno-Hodonín stojí jedna z významných technických památek na Moravě - těšanská kovárna. Ve spolupráci s Krajským střediskem státní památkové péče a ochrany přírody v Brně a díky pochopení Místního národního výboru v Těšanech se podařilo vytvořit předpoklady pro to, aby byl zachráněn jeden z objektů, v němž se v minulých stoletích soustřeďoval život pracujících na vesnici. Těšanská kovárna se postupně znova omítne, vysuší se stěny a položí se nová střecha. O úpravy vnějšího charakteru a záchranu vlastní budovy se postará KSSPPOP, zatímco úpravu a vybavení interiéru zajistí Technické muzeum v Brně. V současné době pracuje již v Těšanech odborná skupina pod vedením Ing. Nováka, novátora v oboru vysoušení zdiva.

Obec Mrštíkova Maryši tak dostane do vínku unikátní technickou památku, která bude lákat návštěvníky jak po stránce stavebního umění z počátku 19. století, tak i dokumentací technologie řemesla, které pomalu mizí - kovářství.

Mlýn ve Slupi

Na technickou památku mlýnu ve Slupi byla zajištěna technická dokumentace a předána národnímu podniku GEO-TEST, který vypracovává projekt na zajištění této ojedinělé technické památky z počátku 18. století.

Kovárna v Holešově

Pracovníci Technického muzea poskytli ve spolupráci s pracovníky Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Brně další odborné konzultace k úpravě staré kovárny u zámeckého areálu v Holešově. Stavební úpravy exteriéru a interiéru kovárny včetně jejího vybavení původním kovářským nářadím a zařízením mají být skončeny do zahájení jubilejních oslav města Holešova v létě tohoto roku.

VÝSTAVY A EXPOZICE

Výstava ZAKÁZKOVÉHO NÁBYTKU

29. března byla v ambitech a výstavních sálech Technického muzea zahájena výstava zakázkového nábytku výrobního družstva DYHA. Vystavované exponáty shlédlo více než 13 tisíc návštěvníků, což svědčí o velkém zájmu o bytovou kulturu.

Výstava byla otevřena do 9. dubna 1972.

Výstava LITÁ OCEL MORAVY A SLEZSKA

26. června v 8.30 hodin byla v Technickém muzea v Brně slavnostně zahájena výstava "Litá ocel Moravy a Slezska". Výstava seznamuje veřejnost se slévárenskou výrobou, její technickou problematikou a jejím významem v minulosti a v současné době.

Výstava potrvá do 10. září 1972.

Z Kaplanovy pozůstalosti byly zapůjčeny vzácné materiály pro mezinárodní výstavu vynálezů a zlepšovacích návrhů INVEX 72, která proběhla od 25. června do 2. července na brněnském výstavišti.

Stálé expozice Technického muzea

VÝVOJ VYUŽITÍ VODNÍ ENERGIE

PARNÍ ENERGETIKA

PANORAMA, stereoskopické promítání barevných dia-
pozitivů, uvedla v I. pololetí celkem 12 programů.

SBÍRKOTVORNÁ ČINNOST

Sbírkový fond Technického muzea byl obohacen velmi vzácnými originály Kaplanových zkušebních lopatek /13 oběžných a 14 rozváděcích/ z laboratoře profesora Kaplana, která byla vybudována v bývalé továrně Ign. Storek /dnešní Šmeralovy závody, národní podnik/. Lopatky pochází z let 1920 až 1925.

V současné době byly naší experimentální slévárnou zhotoveny odlitky těchto lopatek, které budou předány VUT v Brně pro studijní účely.

Pro oddělení jemné mechaniky a měřicí techniky bylo v tomto čtvrtletí získáno celkem 31 sbírkových předmětů. Hodnotný je zejména Zeissův fotografický přístroj formátu 50x60 cm z roku 1920, zakoupený a používaný profesorem Absolonom pro snímkování archeologických nálezů, hlavně lebek, a Warburgův přístroj pro sledování činnosti živých buněk a tkání.

Ve dnech 15. až 18. května bylo provedeno přestěhování poslední zachovalé skříňové brněnské koňské tramvaje do ústředních dílen Dopravního podniku v Brně. Za účasti členů Kruhu přátel TM sekce městské hromadné dopravy, armády

a pracovníků Dopravního podniku v Brně proběhla celá náročná akce podle plánu a bez závad. S ukončením rekonstrukce vozu v ústředních dílnách se počítá v roce 1973.

Pro oddělení hracích strojů byl v tomto čtvrtletí zakoupen v podniku Starožitnosti Praha píšťalový hrací stroj. Jde o německý výrobek z druhé poloviny 19. století.

V druhém čtvrtletí byl pracovníkem oddělení městské hromadné dopravy s. Lubomírem Bauerem a několika externími spolupracovníky vykonána studijní a průzkumná exkurze po Slovensku, kde se zjišťovaly případné exponáty pro sbírkový fond městské hromadné dopravy v Technickém muzeu v Brně. Byly zjištěny následující tramvajové vozy:

ve Viglaši - tramvajový vlečný vůz z Bohumína, rozchod

760mm, vyrobený v roce 1912, poměrně zachovalý, schopný rekonstrukce;

v Hronci - letní tramvajový vůz vlečný z Teplic v Čechách, rozchod 760mm, z roku 1910;

v Liptovském Hrádku - letní tramvajový vůz z Ústí nad Labem, rozchod 760mm, z počátku tohoto století;

dále motorový tramvajový vůz ev.č. 38 z Ústí nad Labem z období před druhou světovou válkou.

Všechny uvedené tramvajové vozy ještě jezdí na lesních drahách.

V Olomouci byl identifikován původní olomoucký tramvajový vůz zn. Graz z roku 1899 a skříň motorového vozu z roku 1914, rovněž původní. O provedení rekonstrukce se jedná s Dopravním podnikem v Olomouci.

V Hošťálkovicích u Opavy byla zjištěna skříň motorového vozu zn. SANOC z roku 1900, výzbroj Brown-Bowery. Tato skříň je posledním zachovalým exponátem u nás. O její rekonstrukci se jedná s Dopravním podnikem v Ostravě.

Sbírky oddělení městské hromadné dopravy byly obohaceny o dva tramvajové vozy pražské městské hromadné dopravy z třicátých let našeho století. Jde o motorový vůz ev. č. 3005 "PONORKA" a vlečný vůz ev.č. 1404 "KRASIN".

Sbírkový fond oddělení textilních strojů se v tomto čtvrtletí rozšířil o kolovrat z konce minulého století a o některé zachovalé části tkalcovského stavu z roku 1860, např.

po domácku vyrobený dřevěný paprsek.

Do sbírkového fondu oddělení obráběcích strojů byla získána sada technických fréz z národního podniku CHIRANA, závod Nové Město na Moravě.

PŘEDNÁŠKY - BESEDY - SEMINÁŘE

Oslavy profesora Lista v Technickém muzeu

U příležitosti nedožitých 95. narozenin profesora Ing.dr. h.c. Vladimíra Lista, DrSc., nositele Řádu práce /4.6.1877 - 27.6.1971/ uspořádalo Technické muzeum spolu s elektrotechnickou fakultou Vysokého učení technického v Brně, Českou vědecko-technickou společností - krajskými výbory společnosti elektrotechnické a energetické a Jihomoravskými energetickými závody v Brně několik významných akcí:

Vzpomínkovou slavnost dne 31. května 1972 zahájil ve 14.00 hodin ředitel Technického muzea v Brně Ing. Miroslav Berka. Osobnost Vladimíra Lista přiblížila přítomným v přednášce odborná pracovnice ústavu prom.hist. Eva Konečná. Života a díla "pana profesora" vzpomněli jeho žáci, přátelé a spolupracovníci. Slavnosti se zúčastnil i syn Ing. Jan List s chotí Ing. Emilií Listovou.

Seminář k dějinám elektrizace Moravy se uskutečnil dne 1. června 1972 dopoledne s následujícím programem:
prom.hist. František Zřídka veselý: Počátky elektrizace
na Moravě

Ing. Jaroslav Poděl: Elektrizace jižní a západní Moravy.

Ing. Vojtěch Houdek: Příspěvek k elektrizaci Ostravska

Ing. František Hnilica: Elektrizace střední Moravy

Na semináři byly zároveň přečteny úryvky z pamětí prof. Lista, které dokončil těsně před svou smrtí.

Listovská rozprava 1972 se konala 1. června ve 14.00 hodin

odpoledne v přednáškovém sále Technického muzea.

Hlavní referát na téma "ČESKOSLOVENSKÁ ENERGETIKA DNES A ZÍTRA" přednesl Prof.ing.dr. Otakar Maštovský, člen korespondent ČSAV.

S referáty vystoupil Prof.ing. Zdeněk Pavlíček, DrSc. - "NEKONVENČNÍ ZPŮSOBY PŘEMĚNY A PŘENOSU ENERGIE" a Ing. Václav Jahodář - "ROZVOJ ČESKOSLOVENSKÉ ELEKTRIZAČNÍ SOUSTAVY".

V diskusi vystoupila řada předních československých odborníků v energetice.

Po dobu vzpomínkových oslav byla v předsálí přednáškového sálu instalována výstavka materiálů z pozůstalosti profesora Lista.

Uvedené akce se setkaly se značným ohlasem pamětníků i odborné veřejnosti. S konáním semináře a s Listovskými rozpravami se počítá každoročně, vzpomínkové slavnosti se budou konat ve větších časových obdobích. Materiály z oslav budou vydány ve zvláštním sborníku.

V rámci otevření výstavy "Litá ocel Moravy a Slezska" uspořádala metalurgická skupina Technického muzea v Brně dne 26. června 1972

II. pracovní seminář z dějin metalurgie, jehož tématem byly praktické zkušenosti se získáváním informací a dokladů o vývoji slévárenství oceli.

Seminář se konal u příležitosti nedožitých 86. narozenin akademika Píška.

ODBORNÁ A VÝZKUMNÁ ČINNOST

V tomto čtvrtletí byla v oddělení měřicích přístrojů a jemné mechaniky navázána úspěšná spolupráce s některými závody a institucemi v dokumentaci této techniky a o převzetí sbírkových předmětů. Jednání bylo zahájeno s nár. podnikem SOMET Teplice, Vlnařské závody Praha a s Elektrotechnickou fakultou Vysokého učení technického v Brně.

Dne 11. května proběhlo oponentní řízení k dílčí výzkumné zprávě o výsledcích výzkumu návštěvníků výstavy Ikarové dneška. Bylo doporučeno pokračovat v soustavném výzkumu návštěvníků dalších výstav, pořádaných v Technickém muzeu. Další etapa výzkumu bude realizována při výstavě Litá ocel Moravy a Slezska.

V oddělení obráběcích strojů byla během tohoto čtvrtletí navázána spolupráce s Vysokým učení technickým v Brně, s ČVUT Praha a Vysokou školou strojní a elektrotechnickou v Plzni. Dále byla navázána spolupráce téměř se všemi výrobci obráběcích strojů, nástrojů a měřidel v Československu.

V oponentním řízení je studie "Život a dílo českého montanisty Ing. Viléma Jičínského". Po jeho ukončení bude sloužit studijním a výzkumným účelům ústavu.

V tomto čtvrtletí podnikl s. Bajer, pracovník oddělení textilních strojů, studijní cestu po textilních muzeích, kde se seznamoval se způsoby jejich dokumentace textilní výroby a projednal spolupráci v tomto oboru.

Plán prací na evidenci II. stupně sbírkových předmětů byl za I. pololetí splněn. Evidence proběhla ve všech odděleních odboru vědy a techniky a zahrnula asi 80 % všech sbírkových předmětů.

KNIHOVNA A DOKUMENTAČNÍ SBÍRKY

Knihovna připravila informační čtenářský leták s přírůstkami za I. čtvrtletí, který poskytuje svým čtenářům. Leták byl již rozeslán pro potřeby čtenářů odborných i veřejných moravských knihoven.

Pracovnice knihovny s. Zumrová se podílela na celostátním soupisu cizozemských periodik v našich knihovnách. Práce byla ukončena a koordinačnímu středisku Státní knihovny ČSSR v Praze bylo předáno 1.000 titulů, z fondu knihovny od 2. poloviny 19. století do roku 1964.

Z devizového přidělu bylo zakoupeno 14 svazků referátů 12. mezinárodního kongresu dějin vědy a techniky, který se konal v roce 1968 v Paříži, a obsáhlé dílo A History of Technology.

Knihovna a dokumentační sbírky Technického muzea v Brně jsou pro veřejnost otevřeny denně od 7 hodin do 15 hodin.

ŘÍZENÍ A ORGANIZACE

Vědecko-technická rada Technického muzea

V pondělí 26. června se sešla vědecko-technická rada Technického muzea v Brně, která projednala hodnocení výsledků práce za rok 1971, posoudila plán na letošní rok a dodala náměty k činnosti pro další roky této pětiletky. Současně byli členové rady informováni o důležitých událostech od posledního zasedání.

Národní komise dopravních muzeí ICOM

Na poradě národní komise dopravních muzeí ICOM dne 17. května v Praze, jejímž členem je i Technické muzeum v Brně, bylo konstatováno, že dopravní muzejnictví zaujalo přední místo v systému kulturních institucí. V příštím období bude v Československu věnována pozornost zejména těmto úkolům:

- záchraně národní kulturní památky v Českých Budějovicích; koněspřežné železnice České Budějovice - Linec;
- výstavbě a uvedení provozu muzea jednotopých vozidel na hradu Kámen
- automobilovému muzeu AZNP Mladá Boleslav

Dopravní komise dále doporučuje ministerstvu kultury Slovenské socialistické republiky, aby věnovalo zvýšenou pozornost unikátním historickým a technickým památkám z oboru dopravy na Slovensku.

Na základě návrhů z minulých porad byla zajištěna výroba katalogu unikátních historických exponátů z oboru dopravy. Technické muzeum v Brně dodá do tohoto katalogu výběr 15 exponátů, převážně z městské hromadné dopravy.

Celostátní instruktážní soustředění ředitelů muzeí

Ve dnech 30.5. až 2.6.1972 se zúčastnil zástupce Technického muzea instruktážního soustředění ředitelů krajských, oblastních a okresních muzeí. Soustředění se uskutečnilo ve Studijním středisku ministerstva kultury ČSR v Bělé Třešné a z pověření ministerstva kultury je uspořádal Ústřední muzeologický kabinet v Praze. Byly předneseny a účastníky soustředění prodiskutovány tyto referáty:

- . Zásady koncepce rozvoje českého muzejnictví a síť ústředních a krajských kulturních a kulturně výchovných organizací.
- . Problémy budování expozic novějších dějin v muzeích, přehled muzejních expozic od roku 1918.
- . Organizační záležitosti muzeí.
- . Výzkum návštěvnosti a účinnosti muzeí.
- . Nová ekonomická opatření v oblasti kultury.
- . Novelizace pracovně právních předpisů v oblasti kultury.

Přednášejícími byli pracovníci Ústředního muzeologického kabinetu, dále ministerstva kultury ČSR a ministerstva financí. Součástí soustředění byla též prohlídka Galerie antického umění v Hostinném a poslední den společná exkurse do muzeí Východočeského kraje v Náchodě, Rychnově nad Kněžnou, Doublebech nad Orlicí a v Hradci Králové.

Exkurse

Pracovníci odboru vědy a techniky uspořádali dne 27. dubna exkursi do Střední průmyslové školy textilní v Brně, kde se seznámili s pletařskými, tkalcovskými, přadláckými a úpravářskými stroji, z nichž značná část má být později zařazena do sbírkového fondu oddělení textilních strojů našeho muzea.

Brigáda v Litenčicích

6. května byla zorganizována vedením ústavu, ve spolupráci s odborovou organizací, pracovní brigáda na úpravy a úklid v depozitáři v zámku Litenčice. Brigády se zúčastnili všichni pracovníci ústavu. Pracovalo se hlavně na úklidu depozitárních prostorů, montáži regálů, malování místností a úpravě venkovních prostorů.

Veřejná stranická schůze

Dne 27. dubna ve 14.00 hodin proběhla v našem ústavu veřejná stranická schůze, na které byly projednány výsledky únorového zasedání ÚV KSČ k rozvoji našeho národního hospodářství.

Ustavení Socialistického svazu mládeže

15. června se konala za účasti vedení a zástupců stranické a odborové organizace ustavující schůze Socialistického svazu mládeže v našem ústavu.

Na schůzi byl projednán a schválen plán práce organizace, který obsahuje tři hlavní části:

- 1/ Politickovýchovnou činnost
- 2/ Pracovní činnost
- 3/ Zájmovou činnost

Bylo usneseno, že činnost Socialistického svazu mládeže na našem ústavu se bude rozvíjet v úzké spolupráci se Socialistickým svazem mládeže v Moravském muzeu.

Beseda

V pondělí 29. května uspořádala kulturní komise ZV ROH besedu s náměstkem ředitele Národního technického muzea v Praze Dr. Václavem Vlčkem, který seznámil pracovníky muzea s poznatky ze své studijní cesty do Egypta a Francie a se současnou situací v československé kultuře a jejími aktuálními úkoly. Beseda měla dobrý průběh a živý ohlas.

Kolektivní smlouva

Počátkem dubna byla uzavřena kolektivní smlouva mezi ZV ROH Technického muzea a vedením ústavu. Ve smlouvě

- v pořadí již třetí - byly kromě jiného zajištěny nejzávažnější úkoly ústavu, jejich zabezpečení i podíl pracovníků na realizaci. Pololetní kontrola kolektivní smlouvy ukázala, že je účinným nástrojem rozvoje iniciativy pracujících našeho ústavu.

Iniciativa pracujících v Technickém muzeu

Při plnění závazků, uzavřených na počest VII. všeodborového sjezdu, bylo za 1. pololetí letošního roku odpracováno 655 hodin v hodnotě 16.375,- Kčs v individuálních závazcích a 246 hodin v hodnotě 6.150,- Kčs v kolektivních závazcích. Realizací některých závazků v rámci komplexní socialistické racionalizace se uspořilo ještě 800 hodin práce odborných pracovníků.

Zlepšovatelské hnutí v Technickém muzeu

V prvním pololetí 1972 byly pracovníky Technického muzea v Brně podány 2 zlepšovací návrhy. Oba navrhují zlepšení na úseku práce se sbírkami. Autorem prvního návrhu "Zařízení pro stanovení hmotnosti těžkých sbírkových předmětů" je Ing. Libor Procházka, druhý návrh "Uložení a ochrana jemnomechanických, optických, elektrotechnických a jiných obdobných předmětů v depozitářích Technického muzea v Brně" podal Ing. Josef Čejka. Současně byl v prvním pololetí zaveden do praxe v Technickém muzeu zlepšovací návrh odborných pracovníků Dr. Františka Lunera a Lubomíra Bauera

"Klasifikace dokumentační hodnoty sbírkových předmětů při evidenci druhého stupně". V experimentálním ověřování jsou další tři zlepšovací návrhy, které budou vyhodnoceny po uplynutí stanoveného zkušebního období.

Zlepšovatelské hnutí v Technickém muzeu v Brně se v posledním období zaměřuje na řešení jednotlivých úkolů z oblasti tezaurace sbírek. Tato aktivita je v souladu s plánem hlavních úkolů ústavu na rok 1972, kdy má být 75 % sbírkových předmětů zpracováno v evidenci druhého stupně a současně bude Technickému muzeu odevzdán nový depozitář.

VÝSTAVBA A PŘESTAVBA TM

Úpravy velkého nádvoří pokračovaly v tomto čtvrtletí položením dlažby příjezdové komunikace z žulových kostek, osazením betonových obrubníků, které ohraničují zelenou plochu od štěrkopískových cest.

Na malém nádvoří byla upravena dlažba po skončené opravě kanalizačního systému a vyzděny podstavce pro sochy a větráky.

V atriovém nádvoří bylo započato s výměnou poslední fáze kanalizačního potrubí. Práce byly skončeny během tohoto čtvrtletí.

V tomto čtvrtletí bylo pokračováno v generální opravě krytin areálu Technického muzea a ve výměně klempířských prvků. Ke konci června bylo položeno již 75 % nové střešní krytiny na objektu Technického muzea.

V depozitáři v zámku Dřínov byla v uplynulém čtvrtletí započata betonová injektáž zdiva pro účely statického zajištění objektu.

V depozitáři v zámku Litenčice bylo započato s opravou střechy a dokončuje se zaměření celého areálu.

Pro výstavbu dopravní haly, která je nyní etapou nového areálu Technického muzea, se zajišťuje vypracování studie a přidělení stanoviště.

KRUH PŘÁTEL TM

Sekce městské hromadné dopravy, která sdružuje již 50 zájemců, zajišťovala v tomto čtvrtletí přestěhování skříně brněnské koňské tramvaje z Jundrova do ústředních dílen Dopravního podniku města Brna. Pražská odbočka sekce městské hromadné dopravy v Brně zahájila práce na zpracování historie koňské dráhy v Praze.

Sekce "Z" Klub pracuje na rekonstrukci prvního automobilu brněnské Zbrojovky, především na rekonstrukci motoru. Zásluhou národního podniku Zbrojovka byla zajištěna výroba strojních dílů podle původní dokumentace a pomocí SVA Roušňov je realizována rekonstrukce karoserie.

T M PŘIPRAVUJE

V druhé polovině září bude ve výstavních sálech Technického muzea instalována výstava "MINERVA SALON". Jde o výstavu vývoje šití a šicích strojů, převzatou z Národního technického muzea v Praze. Výstava bude obohacena některými exponáty našich sbírek šicích strojů.

V červenci bude televizní studio Brno natáčet v Technickém muzeu hudební pořad "Klaunovo odpoledne". Jako průvodní hudbu použije melodie z hracích strojů, které jsou ve sbírkovém fondu Technického muzea.

Oddělení obráběcích strojů zahájilo přípravné práce k uspořádání výstavy o vývoji a výrobě ložisek v Československu, která bude otevřena v příštím roce.

ZPRÁVODAJ TM v Brně vychází čtvrtletně. Zodpovědný redaktor Ing. Vladimír Herka. Náklad 250 výtisků. Povoleno NVmB, č. 292. Tisk: Městské kulturní středisko S. K. Neumanna v Brně.

Pouze pro vnitřní potřebu - zdarma.

